

Annotation. N.P. Libovich, V.I.Kovcun Professional self-determination in terms of socio-economic changes and the modern labor market high school students.

The article investigates the interests that are important for the correct choice of profession. Poorly understood is the problem of professional intentions seniors in modern conditions of social and economic change based on opportunities provided student-centered education.

Key words: professional identity, professional orientation, professional activity.

Лисенко Л.Л.
Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДАТНОСТІ ДО КРЕАТИВНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена визначенню актуальності та перспективам формування у майбутніх вчителів фізичної культури здатності до креативно-інноваційної діяльності та пошуку необхідних змін в їх професійній підготовці, відповідно до зміщення акцентів освітньої парадигми в бік гуманізації та саморозвитку особистості. У статті розкривається сутність понять „педагогічна творчість”, „креативність”, „інноваційність”, „креативно-інноваційна діяльність”, „здатність до креативно-інноваційної діяльності”.

Ключові слова: майбутні вчителі фізичної культури, креативно-інноваційна діяльність, здатність, професійно-педагогічна діяльність.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Економічні, політичні зміни в українському суспільстві, глобальні перетворення, які відбуваються в усіх сферах сучасного соціального і духовного життя, вимагають адекватних змін в освітній сфері. Від вирішення проблем освіти залежить яким буде людство ХХІ століття, які пріоритети воно вибере.

Нині відбувається процес реформування освітньої галузі, зокрема вищої освіти, зумовлений потребами суспільства у високоякісних спеціалістах з інноваційним мисленням, інноваційною культурою, здатністю до інноваційної діяльності, з міцно сформованими потребами в постійній професійній самоосвіті, самопроєктуванні й саморозвитку [1, 2, 4, 6, 7].

Зміст нової епохи полягає в тому, що це епоха креативності та інноваційності, тобто епоха креативно-інноваційних керуючих відносин [2].

У зв'язку з цим підвищується значення наукових досліджень, що до підготовки конкурентоздатних фахівців в галузі фізичної культури й спорту інноваційного типу, які поєднують в собі духовне і фізичне багатство; мають творче мислення, активну життєву позицію; розвинуті загальні інтелектуальні здібності; здатність орієнтуватися в інформації, що швидко накопичується та креативну здатність до певних видів професійної діяльності.

Таким чином, існує потреба у якісно новому рівні підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, враховуючи зміни суспільних запитів до змісту і характеру їх педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність формування творчої індивідуальності вчителя розглядалась в працях В. Андреева, М. Поташника, В. Сластьоніна, Н. Кузьміної, В. Как-Калика та інших.

Розвиток творчості в різних аспектах досліджували: О. Морозов, О. Цедринський (формування викладача вищої школи в системі неперервної освіти); А. Тутолмін (становлення і розвиток творчої і майбутнього вчителя); Г. Семенова (педагогічні умови розвитку творчих здібностей майбутніх учителів особистісно-орієнтованого підходу); проблема розвитку творчості в підготовці спеціалістів фізичного спорту знайшла своє відображення в роботах В. Філанковського (розглянуто технологічний підхід до творчої готовності вчителя фізичної культури), С. Бегідової (технологічні основи професійно-творчості спеціаліста фізичної культури і спорту).

Формулювання мети дослідження. Визначити актуальність та перспективи формування вчителів фізичної культури здатності до креативно-інноваційної діяльності і на цій основі обґрунтувати зміни в їх професійній підготовці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства зростає значимість фізичної культури і спорту, як важливої складової частини загальної культури, суспільного підвищення результативності праці вчителів фізичної культури, від професійної діяльності яких залежить здоров'я, гармонійний фізичний розвиток і всебічна рухова підготовленість підростаючих високопродуктивної праці.

Учитель – центральна фігура суспільних перетворень, від його образу, соціальної позиції, цінних установок залежить результат професійної спроможності кожної людини [1]. Для вчителя фізичного спорту недостатньо глибоко знати свій предмет, основою його діяльності є створення умов для того, щоб вчитися і удосконалювати себе. Знання і творчий потенціал ефективного вчителя фізичної культури є фактором його успішної педагогічної діяльності.

Досліджуючи роль творчого потенціалу людини у науково-технічному прогресі, американські вчені зокрема для США виявлення і формування творчих особистостей є проблемою загальнонаціонального масштабу, оскільки творча діяльність сприяє великому впливу не лише на науковий прогрес, але і на все суспільство, і ті нації, які зможуть краще за все сформувати творчі особистості і створити для них нею будуть мати великі переваги [4].

Освіта, віддзеркалюючи соціально-економічні запити, стає вагомим ресурсом у конкуруючих суспільствах, які пришвидшують інноваційний поступ. Тому сучасна людина у молодшому і зрілому віці змушена бути мобільнішою, гнучкішою, інформативнішою, а також критично і творчо мислячою, гідною і відповідальною, а відтак умотивованою до свого розвитку, навчання, освіти [1].

Актуальним є необхідність мати сучасного спеціаліста, який володіє не лише великим об'ємом знань і навичок, але і здібністю до творчості, неординарному вирішенню професійних проблем.

Педагогічна творчість – перетворювальна діяльність, спрямована на знаходження і застосування і ефективних засобів та методів вирішення різноманітних педагогічних задач. Творча діяльність розглядається з двох сторін – об'єктивної і суб'єктивної. З об'єктивної точки зору вона характеризується такими аспектами: засобами, методами, формами організації оздоровчої, освітньої й виховної роботи, які застосовувались в практиці інших вчителів (винаходи, відкриття, раціоналізаторські вдосконалення). Іншою стороною творчості відбувається у продуктах діяльності, які є новими тільки для даного вчителя, а в інших випадках вони вже існували й використовувались. За характером протікання психічних процесів об'єктивні і

сторони творчості нічим не відрізняються одна від одної, в обох випадках вчитель є творчою особистістю, але при цьому професійна діяльність вчителя фізичної культури може здійснюватись на двох рівнях – репродуктивно-творчому і власне творчому [6].

Творчий характер педагогічної діяльності пов'язаний з її гуманістичною природою, спонукаючи вчителя до постійного пошуку і вирішення складних педагогічних задач. Тому творчий потенціал вчителя багато в чому залежить від креативності – здібності створювати нове, оригінальне, приймати нестандартні рішення. В.А. Кан-Калік, Н.Д. Нікандров виділяють наступні види педагогічної творчості: репродуктивний (відтворення готових рекомендацій), рівень оптимізації (вмілий вибір і доцільне поєднання відомих методів і форм навчання), евристичний (пошук нового, збагачення відомого власними знахідками), дослідницький, особистісно самостійний (продукування ідей і конструювання педагогічного процесу, створення нових способів педагогічної діяльності, відповідно до творчої індивідуальності).

Зміст професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури визначається сучасними вимогами суспільства, яке потребує виховання творчої особистості, здатної здійснювати продуктивну професійну діяльність на високому науковому та фаховому рівнях, що вимагає від вчителя участі в інноваційних процесах, прийняття нестандартних рішень, творчості в організації педагогічної діяльності.

Отже, сьогодення потребує вчителя фізичної культури, здатного оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві (інноваційний стиль мислення); бачити проблеми особистої фахової підготовки, знаходити шляхи їх розв'язання на основі активізації власних внутрішніх ресурсів, постійно формувати і удосконалювати свою педагогічну майстерність (саморозвиток і професійно-особистісна самореалізація).

Динамізм сучасної цивілізації, швидкі зміни в усіх галузях людської діяльності зумовили зростання соціальної ролі творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, здатної до продуктивної праці, створення й засвоєння інновацій. Актуальним на сьогодні є не просто творча діяльність вчителя, а його здатність до креативно-інноваційної діяльності (КІД).

Характеризуючи професійно-педагогічну діяльність вчителя фізичної культури слід відмітити, що поряд з традиційними видами вчительської праці, як навчання, виховання, просвітництва, сьогодні велике значення мають діагностична, комунікативна, соціально-педагогічна, дослідницька, інноваційна діяльності [4, 6, 7]. Таким чином, ми можемо спостерігати зміни змісту педагогічної діяльності і її характеру: від виконавчого, рецептивно-відображувального до творчого, конструктивно-діяльнісного.

Інноваційна діяльність вчителя стає на сьогоднішній день важливим напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямків переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому. Сучасний інноваційний процес характеризується великою свободою вибору і різноманіттям видів інноваційної діяльності, що вимагає від вчителя фізичної культури поглиблення професійно необхідних знань і досвіду, посилення педагогічної творчості та вибірковості інноваційної діяльності.

На думку А.В. Суворової здійснення інноваційного процесу неможливе без постійної генерації раніше не відомих підходів до виникаючих проблем, причому поява таких підходів найчастіше ініціюється розвитком інтелектуального потенціалу суспільства, збільшенням і вдосконаленням всього комплексу знань. Досягнення позитивного результату (створення інноваційного продукту) можливе за умов: відкритого інформаційного середовища та креативності суб'єктів даної діяльності. Інноваційний процес являє собою надзвичайно складну за

своєю природою сукупність стадій, збій в кожній з яких може привести до проблем з досягненням о результату. Креативний процес є базовим (обов'язковим) елементом процесу інноваційного, його п етапом, однак на практиці нерідкі ситуації, коли інноваційні економічні системи не беруть участь у і діяльності (а творчі структури не здатні виробляти інновації): між інноваційними та креативними проці протікають в суспільстві, не можна ставити знак рівності.

Інноваційна педагогічна діяльність – це особливий вид діяльності, і студентів необхідно готувати до при цьому актуальним залишається формування та розвиток креативної діяльності (генерування ориг ефективних ідей для вирішення проблем, пошуку нових можливостей, підходів, методів, прийомів тощо креативність є найважливішою якістю, що забезпечує можливість здійснення інноваційних процесів, а з ресурсом, а інструментом активних перетворювань.

Сьогодні кожному освітньому закладу необхідно мати не просто спеціаліста-предметника, сп функціонала, а спеціаліста нового рівня професійної компетентності і духовно-моральних якостей: новатор, інноватор, педагог-дослідник, педагог-вчений, однак, як зазначає О.Д. Цедринський п педагогічні заклади такого спеціаліста не готують, тому що в освітньому стандарті про інноваційну і діяльність нічого не сказано та ігнорується той факт, що професійна педагогічна діяльність вчит метадіяльність і важливим компонентом цієї мета діяльності є інноваційна діяльність.

Ми не знаємо який рівень здатності до КІД має випускник педагогічного навчального закладу визначення наявності креативних здібностей, їх розвиток та цілеспрямоване формування саме зда креативно-інноваційної діяльності в майбутній професійній діяльності можна вважати актуальним сьогодення в освітньому просторі.

Велика кількість аргументів на користь актуальності дослідження шляхів формування здатнос вчителя фізичної культури розкривається в наступних наукових роботах.

В проекті „Біла книга національної освіти України” зазначено, що успіх гуманістичних, демократични в освіті сьогодні залежить переважно від ключової фігури освітнього процесу вчителя, викладача, вихов повинні мати найвищий рівень особистісно-орієнтованої, педагогічної, науково-педагогічної культури, від до творчої інноваційної цілісності.

В своїх дослідженнях М.І. Фалько акцентує увагу на формуванні у сучасного вчителя креативно-інн дослідницьких вмін (вміння знаходити нове в педагогічних явищах, вміння робити вибір методичної власної праці, вміння прогнозувати дослідницько-експериментальну роботу).

Проблема формування вчителя нового рівня професійної свідомості і мислення, його особистісної і до нових видів діяльності (дослідницької, інноваційно-креативної, креативно-інноваційної, і прогностичної) знайшла своє відображення у наукових дослідженнях О.Д. Цедринського, який відзн інноваційна і креативна педагогічна діяльність створюють умови для повноцінного прояву особистості пошуку ним нових дидактичних і технологічних систем навчання.

Складовою професіоналізму вчителя є його інноваційно-креативна компетентність, що знай відображення в наукових працях С.С. Занаєва, який наголошує на тому, що саме ця компетент ключовою в професійній діяльності вчителя.

В своїх працях А.П. Горбунов зазначає, що зміст сучасної освіти має бути спрямованим на креативність (здатність здобувати новизну знань) і інноваційність (здатність реалізувати цю новизну знань в реальних технологіях), головним стає організація мислення, спрямованого на вирішення теоретичних і практичних проблем, мислєдїяльностї, комунїкації, що має приводити до конкретних результатів [2].

Крім того, він наголошує на тому, що поняття „креативність” і „їноваційність” взаємопов'язані, і головним є не стїльки створення продукту діяльностї, скїльки створення моделї, схеми, алгоритму, конструкції цієї діяльностї, якї є тїєю системою, яка виробляє та реалїзує продукти діяльностї.

Одним із дїєвих шляхів вирїшення даної проблеми А. П. Горбунов вбачає у підготовцї кожного студента до їноваційно-проектної діяльностї (міні-проекти, практика, курсовї і випускнї квалїфікаційнї роботи), що на нашу думку є актуальним в підготовцї майбутнього вчителя фїзичної культури, для якого важливим є вмїння управлїяти поведїнкою учня в рїзноманїтних умовах діяльностї.

Сучасний вчитель фїзичної культури має обґрунтовано і доцїльно визначати педагогїчнї впливи, враховуючи рїзнї перемїннї: рївень підготовленостї учнїв, їх їндивїдуальнї особливостї, вїк, задача уроку та їнше, що актуалїзує проблему розвитку творчих здїбностей вчителя та формування у нього здатностї до КїД. Вчитель фїзичної культури повинен бути здатним проектувати, конструювати і перетворювати окремї складовї педагогїчної діяльностї, доцїльно розробляти, моделювати засоби педагогїчного впливу та ефективно застосовувати їх в практицї – добиватись високої точностї управлїння термїновими і кумулятивними ефектами адаптації як в руховому, так і їнтелектуальному аспектах.

Таким чином, ми розглядаємо креативно-їноваційну діяльнїсть вчителя фїзичної культури, як процес проектування педагогїчних впливїв та характер впровадження їх в практику. Поєднання креативностї та їноваційностї на основї здобутих ключових компетенцій, сформованих вмїнь та навичок, елементїв професїйної діяльностї вчителя фїзичної культури, на наш погляд, буде сприяти успішному, ефективному й майстерному прогресуванню професїйної діяльностї вчителя.

Ми розглядаємо здатнїсть до КїД вчителя фїзичної культури, як поєднання взаємозамїщення взаємопроникнення вроджених, стохастичних, спеціально набутих креативних здїбностей особистостї у вїдповїдностї до вимог професїїограми. Ѓноваційнїсть ми розглядаємо як продукт креативностї, як здїбнїсть до створення та реалїзації нововведень.

На наш погляд, для формування креативно-їноваційної здатностї майбутнїх фахївцїв з фїзичної культури потрібне вїдповїдне освітнє середовище, методологїя і органїзація освіти, що вимагає застосування нових їнтенсивних освітнїх технологїй, творчих пїдходїв до побудови освітнього процесу. Для цього пропонується розроблена нами навчально-методична система формування здатностї до КїД майбутнїх вчителїв фїзичної культури, яка ґрунтується на наступних пїдходах: компетентнїсному, акмеологїчному, аксіологїчному, особистїсно-орїєнтованому, евристичному, діяльнїсному, управлїнському та побудована на використаннї рїзноманїтних дидактичних умов діяльностї (використання в навчальному процесї проблемного, розвиваючого, евристичного навчання).

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ПОШУКІВ У ЦЬОМУ НАПРЯМІ. Визначено, що зміст професїйної пїдготовки майбутнїх вчителїв фїзичної культури визначається сучасними вимогами суспїльства змїщення акцентїв освітньої парадигми в бїк гуманїзації та саморозвитку особистостї; спрямованїсть освіти на

креативність і інноваційність), особливу вагу набуває проблема формування у майбутніх вчителів фізичної культури здатності до КІД. Перспективним напрямком вирішення даної проблеми є впровадження навчально-методичної системи цілеспрямованого керованого розвитку творчості студентів на основі креативно-інноваційної стратегії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кременя. – К., 2009. – 376 с.
2. Горбунов А.П. О новых задачах и приоритетах развития ПГЛУ на 2012/2013 учебный год в качестве формирующегося креативного инновационного университета – как университета, не только открывающего, но и преобразующего мир, Пятигорск 2012. – Режим доступа: www.pglu.ru/.../o-zadachah-2012-2013.pdf.
3. Дубина И.Н. Теоретико-игровые модели и методы организации креативно-инновационной деятельности фирм : автореф. дис... доктора. эконом. наук : 08.00.13 / Дубина Игорь Николаевич. – Новосибирск, 2011. – 45 с.
4. Педагогика физической культуры и спорта : учебник для студ. высш. учеб. заведений / [С.Д. Неверкович, Т.А. Аронова, А.Р. Баймурзин и др.]; под ред. С.Д. Неверковича. – М. : Издательский центр «Академия», 2010. – 336 с.
5. Суворова А.В. Особенности инновационного процесса в контексте креативности // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. – 2012. – № 44. – Режим доступа: <http://www.uecs.ru>.
6. Тутолмин А.В. Формирование профессионально-творческой компетентности студента-педагога / А.В. Тутолмин. – Глазов : Изд-во Глазов. гос. пед. ин-та, 2006. – 256 с.
7. Цедринский А. Д. Инновационно-креативная подготовка педагога в динамике его профессионального становления : дис. д-ра пед. наук : 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / А.Д. Цедринский. – Краснодар, 2009. – 47 с.

Аннотация. Л.Л. Лисенко Перспективы формирования у будущих учителей физической культуры способности до креативно- инновационной деятельности

Статья посвящена определению актуальности и перспективам формирования у будущих учителей физической культуры способности к креативно-инновационной деятельности и поиску необходимых изменений в их профессиональной подготовке, согласно смещения акцентов образовательной парадигмы в сторону гуманизации и саморазвития личности. В статье раскрывается сущность понятий «педагогическое творчество», «креативность», «инновационность», «креативно-инновационная деятельность», «готовность к креативно-инновационной деятельности».

Ключевые слова: будущее учителя физической культуры, креативно-инновационная деятельность, готовность, профессионально-педагогическая деятельность.

Annotation. .L. Lisenko Prospects of formirovanniya for the future teachers of physical culture of ability i kreativno- of innovative activity

The article is devoted to the definition of relevance and prospects for the formation of future physical trainin teacher's capacity for creative and innovating activity and finding the necessary changes in their professional training i accordance to the educational paradigm toward humanization and self-identity of personality. The article reveals th essence of concepts "pedagogical work", "creativity", "innovativeness", "creative and innovative activity", "ability i creative and innovation activity".